

Nawarecka, Anna

Sprawozdanie z zebrania Pracowni Badań nad Początkiem Myśli Społecznej

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 33/1, 246-247

1988

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa wyraziła pogląd, że przecież specyfika podręczników polega na tym, że są one z natury rzeczy eklektyczne. Taka była konwencja epoki nie tylko zresztą względem książek szkolnych. Doc. J. Różewicz dodał, że w Polsce podręczniki, pisane przez zawodowych badaczy, pojawiły się późno.

Drugi wątek dyskusji wiązał się z różnicami i podobieństwami w działalności oraz poglądach pijarów i jezuitów. Dr. F. Bronowski podkreślał konieczność rozgraniczania stanowiska przedstawicieli tych dwóch zakonów wobec problematyki polityczno-ustrojowej. Mgr K. Puchowski zauważył jednak, że już w latach czterdziestych XVIII wieku zestaw lektur zalecanych w kolegiach jezuickich był zbieżny z listą lektur opracowaną przez Stanisława Konarskiego. Prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa — popierając stanowisko K. Puchowskiego — przywoływała przykłady z działalności KEN, aby dowieść podobieństwa postaw członków obu zakonów.

Dr L. Gruszczyński postulował rozszerzenie badań na publicystykę tego okresu, zawierającą wiele ciekawego materiału do badań nad ówczesnym pojmowaniem i wykorzystywaniem historii powszechnej.

Mgr P. Komorowski, odpowiadając na powyższe uwagi, podkreślił, że publicystyka będzie kolejnym obiektem jego badań. Zwrócił on także uwagę, że o ile ujęcie historii Polski na rzeczywiście bogatą literaturę, to jednak o historii powszechnej w takim aspekcie dotychczas prawie nie pisano. Zagadnienia stosunku do warsztatu badawczego historyka, do prawdy historycznej — zdaniem referenta — nie mogą być badane na podstawie podręczników szkolnych zwłaszcza że, jak już podkreślano wcześniej w dyskusji, pisane były one nie przez historyków-badaczy. Uczniom kolegów wiedza na ten temat nie była zupełnie potrzebna. Mgr P. Komorowski stwierdził, że przez dydaktyzm rozumiał w referacie umolnienie i upolitycznienie.

Jarosław Kurkowski
(Warszawa)

SPRAWOZDANIE Z ZEBRANIA PRACOWNI BADAŃ NAD POCZĄTKIEM MYŚLI SPOŁECZNEJ

Dnia 5 V 1987 r. odbyło się zebranie Zespołu Badań nad Retoryką XV w., któremu przewodniczyła doc. dr hab. Małgorzata Frankowska-Terlecka. Referat pt. „*Modus sermonis: sztuka i technika przekazywania prawdy przez kontestatorów Średniowiecza*” wygłosił prof. dr Romolo Cegna.

We wstępie referatu Profesor przedstawił analizę pojęć z zakresu obejmującego tematykę referatu, po czym omówił rolę i znaczenie słowa dla przedstawicieli herezji: albigensów, waldensów, husytów. Następnie zaprezentował postacie kontestatorów charakterystyczne dla poszczególnych nurtów herezji, ich walkę o swobodę działalności kaznodziejskiej, ich próby budowania „Kościoła słowa”. Ukazał także potęgę słowa w ustach reformatorów (na przykładzie trybuna ludowego — Coli di Rienzo), ich moc porywania za sobą tłumów w bezpośrednim kontakcie (słowo mówione) oraz utratę znaczenia, jeżeli nastąpiło odsunięcie od działalności publicznej.

W dalszej części referatu omówiono rewolucję taborytów i podstawowy jej problem — walkę o prawdę słów, o ważność każdego słowa, a także o używanie języka prostego, nieozdobnego.

Z kolei przedstawiono wpływ pism Simone dei Fidati di Cascia — sięgający nawet Pragi) w bibliotece Uniwersytetu Karola zachowało się osiem kodeksów) oraz Mikołaja z Drezna — a także obecność w ich traktatach akcentów humanistycznych.

W podsumowaniu referatu prof. R. Cegna przypomniał teorię „Lucis primae” Roberta Grossateste oraz podał tezę o zbieżności racjonalności i wiary.

Po referacie odbyła się dyskusja, w której udział brali kolejno prof. dr Juliusz Domański, dr Małgorzata Malewicz, doc. dr Jerzy Rebeta, mgr B. Chmielowska, prof. B. Otwinowska, dr A. Werpachowska oraz dr J. Lichański.

Jako dopowiedzenie do referatu prof. J. Domański podał informację, iż Simone dei Fidati di Cascia znany był w Krakowie w XV w. i cytowany w komentarzach profesorów krakowskich — w pierwszej połowie XV w. przez Mikołaja Kozłowskiego, a w połowie XV w. przez Jakuba z Paradyża, w piśmie, które było atakiem przeciwko scholastyce, zarazem uczoności i literackości.

Na prośbę dr M. Malewicz prof. R. Cegna rozwinął szerzej punkt z tezy referatu: „posługiwanie się słowami przez lud — szkółki w Europie średniowiecznej”, podkreślając szczególny rozwój szkół na terenach Polski, specjalnie na Mazowszu i wokół Gniezna, gdzie istniało ich więcej niż w Czechach, w analogicznym okresie.

Anna Nawarecka
(Warszawa)

Z ZAGRANICY

XIII SYMPOZJUM MIĘDZYNARODOWEJ KOMISJI HISTORII NAUK GEOLOGICZNYCH (INHIGEO) SKAŁY, SKAMIENIAŁOŚCI I HISTORIA WE WŁOSZECH

W dniach 24 wrzesień—1 październik 1987 r. odbyło się we Włoszech XIII Sympozjum INHIGEO *Rocks, fossils and history*, poświęcone głównie historii paleontologii i stratygrafii, ze szczególnym podkreśleniem wkładu przyrodników włoskich do tych dyscyplin nauk geologicznych.

Otwarcie sympozjum nastąpiło w Pizie, gdzie odbyła się dwudniowa sesja naukowa, podczas której wygłoszono 12 referatów zagranicznych i 6 — włoskich. W tej interesującej imprezie udział wzięło ok. 30 przedstawicieli 14 krajów, w tym 6 z ZSRR, 3 ze Stanów Zjednoczonych A.P., po dwóch z Węgier i Wielkiej Brytanii oraz po 1 z Brazylii, Chińskiej Republiki Ludowej, Czechosłowacji, Francji, Irlandii, NRD, Polski, RFN, i Szwecji. Miłym gestem ze strony organizatorów było zaproszenie jedyne go przedstawiciela naszego kraju jako jednego z „key speakers” t.zn. z pełnym pokryciem kosztów uczestnictwa, co umożliwiło udział niżej podpisanego w całej tej ciekawej ale kosztownej imprezie, łącznie z wycieczką terenową. Łączyło się to z zaszczytnym obowiązkiem prowadzenia części obrad sesji naukowej oraz uczestnictwa (choć bez prawa głosowania) w posiedzeniu Prezydium INHIGEO, które odbyło się w Domus Galileana Uniwersytetu w Pizie 25.IX.1987. Podczas tego posiedzenia dokonano szereg zmian w statucie Komisji oraz dokonano wyboru nowych jej członków. M.in., na wniosek przedstawiciela Polski, wybrano Prof. dr A. Bolewskiego na członka-korespondenta INHIGEO, a obecnych na obradach prof. prof. F. Ellenberger’a (Francja) i C. J. Schneer’a (USA) oraz sekretarza Komitetu Organizacyjnego Sympozjum Dr N. Morello (Włochy) na pełnych członków Komisji. Ponadto poinformowano zebranych o działalności prezesa i sekretarza generalnego Komisji od sympozjum w Moskwie (gdzie dokonano ich wyboru) a Przedstawiciel USA (Dr Taylor) przedstawił propozycje tematów na sympozja INHIGEO podczas XXVIII Międzynarodowego Kongresu